

LATVIJAS REPUBLIKAS LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

Skolas iela 28, Rīga, LV-1331 • Tālrunis: 7021600 • Fakss: 7276445 • E-pasts: lm@lm.gov.lv

_____ Nr. _____

APSTIPRINĀTS:

_____ B.Paševica
(valsts sekretāre)

_____ (datums)

VADLĪNIJAS ES FONDU PROJEKTU IESNIEGUMU **VĒRTĒTĀJIEM** PAR HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES „VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS” IEVĒROŠANU ES FONDU PROJEKTU IESNIEGUMU ATLASĒ

Viena no Eiropas Savienības fondu programmās 2007.-2013.gadam izvirzītajām prasībām ir „VIENLĪDZĪGU IESPĒJU” horizontālās politikas ieviešana. Galvenais šīs prasības mērķis – radīt visiem sabiedrības locekļiem, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un invaliditātes veida, vienlīdzīgas iespējas piedalīties ES fondu atbalstīto projektu aktivitātēs un iegūt no to īstenošanas.

ES fondu kontekstā jēdziens „VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS” nozīmē dzimumu līdztiesības, invaliditātes un novecošanās aspektus¹. Par horizontālās politikas „Vienlīdzīgas iespējas” koordināciju 2007.-2013.gada plānošanas periodā ir atbildīga Labklājības ministrija.

Šīm vadlīnijām nav saistošs raksturs un to iespējamā piemērošana jāvērtē individuāli, izvērtējot katras ES fondu finansētās aktivitātes saturu un ieviešanu. Tomēr vadlīnijām ir būtiska nozīme gadījumos, kad jāizvērtē atbalsta piešķiršana līdzīgiem projektiem. Tieši šajos gadījumos vadlīnijas ļaus izprast, kurš no projektiem dos lielāko ieguldījumu sabiedrības labklājībā vispār un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu² stāvokļa uzlabošanā specifiski.

☞ Vadlīnijas Jums, projektu vērtētājiem, palīdzēs orientēties „VIENLĪDZĪGU IESPĒJU” jautājumos un vērtēt projektu iesniegumus.

1. KAS IR VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS?

Šī dokumenta ietvaros VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS tiek skatītas dzimumu līdztiesības, invaliditātes un novecošanās kontekstā un balstās uz 3 pamatvirzieniem:

¹ 2007.gada 26.jūnija MK noteikumu Nr. 419 „Kārtība, kādā Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un šo fondu ieviešanu” 3.1.punkts

² Nacionālais ziņojums par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.-2008.gadam (MK 2006.26.09.)

👉 ikvienam sabiedrības loceklim (neatkarīgi no dzimuma, invaliditātes veida, vecuma un citiem faktoriem) ir jāsaņem vienādi pakalpojumi, palīdzība un informācija;

👉 ikvienam ir jābūt iespējai aktīvi piedalīties sabiedrības dzīvē pat tad, ja tas prasa apkārtējo sabiedrības locekļu pretimnākšanu un vides pielāgošanu;

👉 ikvienam ir jābūt vienlīdzīgam ar apkārtējiem un jāsaņem vienlīdzīgas iespējas izglītības jomā, darba tirgū, sabiedrībā un dzīvē vispār.

VIENLĪDZĪGU IESPĒJU politikas mērķis tiks sasniegts, ja ikvienam sabiedrības loceklim tiks radīta iespēja aktīvi piedalīties sabiedriskās, politiskās un ekonomiskās aktivitātēs, saņemt vienādus pakalpojumus un informāciju un personas dzimums, vecums un invaliditāte nebūs šķērslis līdzdalībai.

Tas nozīmē, ka visiem indivīdiem ir piešķirtas ne tikai formālas tiesības gūt labumu no nozaru politikām un to ietvaros veiktām aktivitātēm, bet arī tiek nodrošināts, lai visi indivīdi neatkarīgi no to būtiskām savstarpējām atšķirībām šīs tiesības varētu arī praktiski realizēt.

2. KAS IR VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS NEATKARĪGI NO DZIMUMA?

Dzimumu līdztiesība ir situācija, kad vīrieša un sievietes loma sabiedrības attīstībā tiek atzīta par līdzvērtīgu, viņiem ir vienlīdzīgas tiesības un atbildība, nodrošināta vienlīdzīga pieeja resursiem un to izmantošanas iespējām. Vīrieša un sievietes ieguldījums sabiedrības labā un viņu problēmas tiek uztvertas kā līdzvērtīgas.

Dzimumu var izprast gan kā cilvēka nemainīgu bioloģisku pazīmi, gan kā no sabiedrības uzskatiem atkarīgu priekšstatu kopumu par to, kas ir vai nav sieviešu un vīriešu pienākums un loma sabiedrībā. Runājot par dzimumu līdztiesību, visbiežāk tiek runāts par otro jēdziena „dzimums” izpratni. Piemērs – visā pasaulē cilvēki bioloģiski iedalās sievietēs un vīriešos, bet tas nenozīmē, ka visā pasaulē sievietes un vīrieši strādā tajās profesijās, kas raksturīgas katram dzimumam Latvijā. Tāpat būtiski atšķiras katras sabiedrības vīriešu un sieviešu māsaimniecības un bērnu aprūpei izlietotais laiks. Tai pat laikā ir novērojama tendence – jo abu dzimumu laika izlietojums dažādiem ģimenes pienākumiem un darbam ir līdzvērtīgāks un jo lielāka ir abu dzimumu gatavība strādāt savam dzimumam netipiskās, bet darba tirgū pieprasītās nozarēs, jo augstāks ir sabiedrības un tautsaimniecības ekonomiskās attīstības un labklājības līmenis. Tātad – izpratnei par katra dzimuma lomām ir būtiska ekonomiska un sociāla ietekme.

Šo iemeslu dēļ projektu iesniedzējiem Latvijā jādomā, kā, īstenojot savu projektu, mazināt darba tirgus segregāciju, palielināt nodarbinātību, kā arī uzlabot to sieviešu un vīriešu stāvokli, kas ir sliktāks nekā vidēji sabiedrībā.

Statistika liecina:

- *ka sievietes galvenokārt veic bērnu un vecāku cilvēku aprūpes pienākumus ģimenē. Ja tiek plānots iesaistīt apmācībā sievietes, to jāplāno laikā, kad citi ģimenes locekļi var uzņemt šīs rūpes vai arī jānodrošina bērnu aprūpes pieejamība apmācību laikā.*
- *ka vīrieši Latvijā strādā ilgākas stundas kā sievietes. Ja projekta iesniedzējs vēlas kādu pakalpojumu padarīt pieejamu arī vīriešiem, varētu būt nepieciešams izmainīt vai pagarināt jūsu iestādes vai uzņēmuma darba laiku ārpus perioda no 8:30 līdz 17:00.*

Dzimumu līdztiesības principa ievērošana nav abu dzimumu vienādošana. Drīzāk, tas nozīmē atzīt faktu, ka dažādas sieviešu un vīriešu grupas atrodas atšķirīgās situācijās, tām ir atšķirīgas vajadzības, intereses un iespējas. Šīs atšķirības var ietekmēt visdažādāko jomu, piemēram, darba tirgus, sabiedrisko pakalpojumu, veselības aprūpes u.c., pieejamību. Tāpēc tās ir jāņem vērā projektu vērtēšanā un īstenošanā.

☞ Vienlīdzīgu iespēju neatkarīgi no dzimuma nodrošināšanas mērķis nav izbeigt jebkādas atšķirības starp dzimumiem vai panākt to, ka visās jomās ir vienāds sieviešu un vīriešu skaits.

☞ Tai pat laikā personas dzimums nedrīkst būt par šķērslī personas iesaistei kādā nozarē, piekļuvei kādam pakalpojumam, vai iespējai izmantot citiem sabiedrības locekļiem dotās tiesības.

3. KAS IR PERSONU AR INVALIDITĀTI VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS?

Apmēram 5% līdz 10% no Latvijas iedzīvotājiem ir personas ar invaliditāti, kas ik dienu nonāk situācijās, kad nevar īstenot savas tiesības un saskaras ar atšķirīgu attieksmi.

Personas ar funkcionāliem traucējumiem, t.sk. ar invaliditāti, ir gan sievietes, gan vīrieši, gados jauni un gados vecāki cilvēki. Atšķiras arī invaliditātes veidi - dzirdes, redzes, fiziskie traucējumi vai garīga rakstura traucējumi, vienlaicīgi – invaliditātes smagums var būt dažāds, ietekmējot darbības, pašaprūpi un iekļaušanos sabiedrībā.

Personu ar invaliditāti VIENLĪDZĪGU IESPĒJU ievērošana ir veids, kā veicināt invalīdu integrāciju sabiedrībā – sniedzot atbalstu visaptverošas politikas īstenošanā, kas ņemtu vērā invalīdu pilnvērtīgas pilsoniskas līdzdalības un neatkarīgas dzīves principus, veicinātu visu integrācijas šķēršļu, t.i., psiholoģisko, izglītības, ģimenes, kultūras, sociālo, profesionālo, finanšu un vides pieejamības šķēršļu, likvidēšanu.

Statistika liecina, ka:

- *invalīdu ekonomiskā pasivitāte darba meklējumos ir 2 reizes augstāka kā personām, kurām nav invaliditātes. Tas izskaidrojams ne vien ar nepietiekamām arodiemaņām, bet arī ar nepilnvērtīgu integrāciju sabiedrībā, gan ar darba devēju nevēlēšanos pieņemt darbā personas ar invaliditāti. Ja projekta iesniedzējs plāno veicināt nodarbinātību, nepieciešams plānot specifiskas aktivitātes, kuras veicinātu invalīdu iesaistīšanos darba tirgū, paredzot, piemēram, atbilstošu piekļuvi darba vietai, veidojot invalīdu integrācijai draudzīgu darba vidi, paredzot piemērotu palīgapriekojumu atsevišķās telpās, elastīgu darba laiku invalīdiem, kuru nokļūšanai līdz darbam nepieciešami pavadoni, invalīdiem piemērotas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.*
- *standarta interneta portāli ir neaizsniedzami invalīdiem ar redzes traucējumiem. Ja projekta iesniedzējs vēlas veicināt sabiedrības saziņas attīstību un saliedētību, tad nepieciešams plānot specifiskas aktivitātes interneta informācijas piemērošanai personām ar invaliditāti pieejamā formātā.*

Vides pieejamība nozīmē fiziskās un kultūras vides, mājokļu un transporta, sociālo un veselības pakalpojumu, izglītības un nodarbinātības pieejamības nodrošināšanu personām neatkarīgi no vecuma vai invaliditātes - redzes, dzirdes un kustību traucējumiem.

Iespēju vienlīdzība ir process, ar kura palīdzību vispārējā sabiedrības sistēma tiek padarīta par pieejamu visām sabiedrības grupām.

☞ Personām ar invaliditāti, lai kāda būtu viņu funkcionālā traucējuma izcelsme, raksturs un smaguma pakāpe, ir tādas pašas pamattiesības kā viņu tāda paša vecuma līdzpilsoņiem.

☞ Ikvienai sabiedriskai vietai ir jābūt pieejamai ikvienam sabiedrības loceklim.

4. KAS IR VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS NEATKARĪGI NO VECUMA?

Sabiedrības novecošanās ir gados vecāku cilvēku proporcijas pieaugums attiecībā pret gados jaunāku cilvēku īpatsvaru. Latvijā vērojama sabiedrības novecošanās, ko raksturo zema dzimstība un vidējā mūža ilguma pieaugums, kas ietekmē valsts kopējo ekonomisko un arī sociālo attīstību. Demogrāfiskās prognozes liek secināt, ka darbaspēka skaits saglabāsies stabils līdz 2010.gadam. Nākamajās desmitgadēs būtiskas un nelabvēlīgas izmaiņas notiks darbaspēka vecuma struktūrā - strauji samazinoties 15-24 gadu vecu jauniešu skaitam un darbības vecuma cilvēkiem, pieaugs 45-64 gadu vecu cilvēku skaits.

Ņemot vērā prognozes par gados vecāku cilvēku īpatsvara pieaugumu nākotnē, ir svarīgi, lai tiktu nodrošināti priekšnosacījumi šīs iedzīvotāju grupas VIENLĪDZĪGĀM IESPĒJĀM uz darbu, ienākumiem, pakalpojumiem un tiesībām.

Statistika liecina, ka:

- neskatoties uz to, ka pirmspensijas vecuma iedzīvotāju (55-64 gadi) līdźdalība darba tirgū turpina pieaugt, tomēr ik gadu palielinās pirmspensijas vecuma bezdarbnieku īpatsvars bezdarbnieku kopskaitā, īpašām atšķirībām pastāvot starp dzimumiem – sievietes šajā vecumā ir nodarbinātas tikai 48.7% līmenī, salīdzinot ar 59.5% vīriešu vidū. Projekta iesniegumā jāparedz aktivitātes, kas veicinātu gados vecāku cilvēku konkurētspējas paaugstināšanos, t.sk.. darba tirgum atbilstošas izglītības, iemaņu un profesionālo prasmju apguvi.
- iedzīvotāju 15-64 gadu vecuma grupā nodarbinātības līmenis ir nepietiekošs Vidzemes un Latgales reģionos. Tas lielā mērā ir skaidrojams ar nepietiekami attīstīto infrastruktūru reģionos, kas kavē uzņēmējdarbības aktivitāšu attīstību, darba vietu trūkumu, kā arī darbaspēka prasmju un iemaņu neatbilstību ekonomikas prasībām.

☞ *Dzīves kvalitātes nodrošināšana ietver arī veselības un sociālo pakalpojumu pieejamību, iespēju dzīvot ilgu un veselīgu mūžu, līdźdalību valsts politiskajā dzīvē, kā arī jebkāda veida diskriminācijas izskaušanu pret cilvēkiem vecuma dēļ.*

5. VAI VIENLĪDZĪGA IESPĒJU PRINCIPA IEVĒROŠANA PROJEKTĀ IR TIKAI FORMALITĀTE?

Tā nav tikai formalitāte, bet instruments kā tieši vai netieši uzlabot daudzu cilvēku dzīvi Latvijā:

- Latvijas iedzīvotāju kopskaitu veido puse vīriešu un puse sieviešu, tādēļ ikviens projekts un tā ietvaros īstentās aktivitātes tieši vai netieši skar ikvienu sabiedrības locekli. Ja projekta aktivitātes tiks skatītas dzimuma aspektā - abu dzimumu vajadzības, intereses un iespējas tiks ņemtas vērā visos projekta posmos -, tas pozitīvi ietekmēs visu sabiedrību. Tā piemēram, projektējot jaunu tirdzniecības centru, autoostu vai citu sabiedriskās lietošanas ēku, ir jāparedz bērnu aprūpes istaba ne tikai sieviešu tualetēs, bet arī vīriešu.
- Īpaši svarīgi ir analizēt dažādu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu stāvokli dzimuma griezumā. Pirmkārt, tā daudz precīzāk iespējams plānot resursu izlietojumu būtiskāko problēmu risināšanai vai mērķgrupu aptveršanai. Otrkārt, sliktākā kā vidēji sabiedrībā stāvoklī esošu grupu situācijas uzlabošana ir pastarpināti saistīta ar visas sabiedrības stāvokļa uzlabošanu, bet tieši saistīta ar šo personu ģimeņu labklājību. Piemēram, augsts alkoholisma līmenis vīriešu vidū vai nesamērīgs aprūpes pienākumu apjoms sievietēm ir kā šķērslis abu dzimumu nodarbinātībai. Tas, savukārt, negatīvi ietekmē gan šo personu un viņu ģimeņu labklājību, gan attiecīgā reģiona un valsts ekonomiku.
- *Ar katru gadu pakāpeniski palielinās vidējais vecums, kad iedzīvotāji pārtrauc ekonomisko aktivitāti, kas 2005.gadā bija vīriešiem – 61,37 gadi un sievietēm – 58,76 gadi. Lai arī Latvijā pēdējos gados tiek veicināta iekļaujoša darba tirgus veidošanās, tomēr vecāku cilvēku (55-64 gadi) iesaistīšana darba tirgū būtu tālāk veicināma. Atbilstoši tam jāpielāgo aktīvo nodarbinātības un bezdarba samazināšanas preventīvo pasākumu, kā arī mūžizglītības pasākumu kopums, tos piemērojot attiecīgās vecumgrupas vajadzībām un interesēm.*

- *Lai arī būvnormatīvi nosaka vides pieejamības nepieciešamību būvēs, tomēr noteiktās pieejamības prasības tiek ievērotas tikai formāli vai nav ievērotas nemaz. Arhitektiem, būvniecības speciālistiem un citiem speciālistiem nav zināšanu par atšķirīgajām personu ar invaliditāti vajadzībām, lai patstāvīgi pārvietotos, veiktu ikdienas darbus un piedalītos sabiedriskajās norisēs. Piemēram,*
  - ✓ *personām ar kustību traucējumiem, lai pārvietotos telpās, nepieciešamas uzbrauktuves, lēzenas līmeņu maiņas, pacelāji, lifti, noteikts durvju aiju platums, pielāgotas tualetes telpas u.c.*
  - ✓ *personām ar redzes traucējumiem nepieciešami marķējumi uz trepēm, Braila raksts uz lifta pogām, skaņas informācija publiskajās ēkās u.c.*
  - ✓ *personām ar dzirdes traucējumiem nepieciešama vizuālā informācija ēkā (dažādi marķējumi u.tml.), kas palīdz personai orientēties telpā vai apbūvētajā vidē.*
  - ✓ *Lai nodrošinātu vides pieejamību, ir jābūt arī attiecīgam ēku un būvju labiekārtojumam, piebraucamajiem ceļiem, ietvēm, gājēju celiņiem un gājēju pārejām, īpaši attiecībā uz iespēju pārvietoties no viena augstuma līmeņa uz citu un iespēju orientēties apbūvētajā vidē.*

Pieejamas vides lietotājs ir ikviens sabiedrības loceklis, t.sk. cilvēki ar invaliditāti, vecāki cilvēki, cilvēki ar maziem bērniem – cilvēki, kuriem ir ērtāk izmantot pieejamas vides piedāvātos arhitektoniskos un būvniecības risinājumus, kas atvieglo iekļūšanu un pārvietošanos telpās.

- *Gandrīz ikviena cilvēka pieņemtais lēmums un sekojoša rīcība balstās uz cilvēkam tobrīd pieejamo informāciju. Par informācijas saņemšanu zināmā mērā atbild pats cilvēks un informācijas sagatavotājs - tāpat jebkura valsts, pašvaldību iestāde vai nevalstiska organizācija. Atkarībā no invaliditātes veida cilvēkam var būt grūtības sadzirdēt sacīto, izlasīt uzrakstīto, saprast sacīto vai uzrakstīto.*

☞ Jāatceras, ka nereti visi trīs faktori – dzimums, funkcionāli traucējumi un vecums – savstarpēji mijiedarbojas. No vienas puses, tas nozīmē, ka vairums personu ir pakļautas uzreiz vairākiem riskiem. No otras puses, ņemot vērā vienas no šīm grupām vajadzības un intereses, iespējams, ka projekts uzlabos arī citu grupu stāvokli.

6. VAI PROJEKTS NODROŠINĀS IEGULDĪJUMU VIENLĪDZĪGU IESPĒJU ĪSTENOŠANĀ?

Lai novērtētu projekta iesnieguma atbilstību horizontālās politikas „VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS” mērķiem, atbilde uz jautājumu „*Vai plānotās aktivitātes ir vērstas uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU politikas mērķu sasniegšanu?*” jāmeklē projekta iesnieguma aprakstā, īpaši sadaļās „Saskaņa ar horizontālajām prioritātēm” un „Norādīt projekta nepieciešamības pamatojumu jeb sniegt konstatētās problēmas aprakstu” u.tml. Šajās projekta sadaļās projekta iesniedzējam ir jānorāda, vai projektam ir tieša pozitīva vai netieša pozitīva ietekme uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU īstenošanu, vai arī projekts neattiecas uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU īstenošanu, visos gadījumos veicot nepieciešamo izvērtējumu un pamatojot savu viedokli.

Kāds būs projekts ar tiešu pozitīvu ietekmi uz VIENLĪDZĪGĀM IESPĒJĀM?

Projekta aktivitātes tieši vērstas uz sociālās atstumtības riskam pakļautas iedzīvotāju grupas vai grupu stāvokļa uzlabošanu un ir sniegts mērķa grupas izvēles pamatojums un raksturojums dzimumu, invaliditātes un vecuma griezumā. Informācija ir detalizēta, sagatavota balstoties, piemēram, uz konsultācijām ar valsts, pašvaldību institūcijām vai nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv mērķa grupu intereses vai dažādiem pieejamiem statistikas datiem, pētījumiem u.c. datu avotiem, kas raksturo attiecīgās mērķa grupas situāciju. Projektā tiek identificētas un ņemtas vērā izvēlētas mērķa grupas vajadzības un ierobežojumi un tiek norādīts, kā tiek plānota minētās mērķa grupas iesaiste projekta aktivitāšu īstenošanā, vai kā projekta pasākumi savstarpēji

mijiedarbojas un kā konkrētas projekta aktivitātes ir vērstas uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU politikas mērķu sasniegšanu.

Projekta, kur galvenais akcents ir infrastruktūras attīstība, ietvaros ir paredzēti konkrēti pasākumi vai specifiskas aktivitātes vides pieejamības nodrošināšanā un tiks ievērotas ne tikai LR būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu prasības, bet arī labās prakses piemēri attiecībā uz vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Projekts, kurā ir sniegta informācija un paredzētas aktivitātes atbilstoši iepriekšminētajam, ir atbilstošs vai saņems augstāko novērtējumu kritērijos par VIENLĪDZĪGU IESPĒJU horizontālās politikas īstenošanu.

Kāds būs projekts ar netiešu pozitīvu ietekmi uz VIENLĪDZĪGĀM IESPĒJĀM?

Projekts nebūs tieši vērst, bet rada vai var radīt labvēlīgus apstākļus sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām vai uzlabot to stāvokli. Citiem vārdiem, projekta rezultātiem būs pastarpināta pozitīva ietekme uz sabiedrības un sociālās atstumtības riskam pakļautu grupu labklājību, bet projekts tieši nerisina to problēmas. To iespējams panākt, attīstot ekonomiku īpaši atbalstāmajās teritorijās, īpaši, ar augstu bezdarba līmeni vai darba tirgus segregāciju atkarībā no dzimuma un vecuma, veicinot vispārēju infrastruktūras pilnveidošanu, kas veicina iedzīvotāju mobilitāti un vides pieejamību un līdzīgiem līdzekļiem.

Šāds projekta iesniegums saņems vidēju novērtējumu kritērijos par VIENLĪDZĪGU IESPĒJU īstenošanu. Vērtējums atkarīgs no tā, vai projekta pieteicējs būs norādījis un loģiski pamatojis projekta ietekmi uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU horizontālo politiku, ko apstiprinās arī projekta aktivitāšu kopums un ekspertu vērtējums.

Kāds būs projekts, kas neattiecas uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU īstenošanu?

Projekts ir izteikti tehnisks, vērst uz tehnoloģiju pilnveidošanu vai nomaiņu, vai līdzīgu mērķu sasniegšanu. Parasti šādi projekti nav saistīti ar ieguldījumiem cilvēkresursu kapacitātes paaugstināšanā vai infrastruktūras uzlabošanā. Svarīgi, lai projekta pieteicējs argumentēti pamatotu, ka projekts neattiecas uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU horizontālās politikas mērķu īstenošanu.

Šāds projekts nesaņems novērtējumu vērtēšanas kritērijos par VIENLĪDZĪGU IESPĒJU horizontālās politikas mērķu īstenošanu. Bet – projekts netiks noraidīts un tiks uzskatīts par piemērotu izvērtēšanai ES fondu konkursā.

Kāpēc projekta iesniegumā nav pieļaujams rakstīt, ka projektam būs neitrāla ietekme uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU īstenošanu?

Nav pieļaujams, ka projekta pieteikumā norādīts, ka tam būs neitrāla ietekme uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU horizontālās politikas mērķu sasniegšanu, jo pētījumi un prakse rāda, ka tikpat kā nav projektu, kuri visas sabiedrības grupas ietekmē neitrālā vai vienādā veidā. Šī atziņa ir pamatā lēmumam izvirzīt VIENLĪDZĪGU IESPĒJU principu kā vienu no ES fondu horizontālajām prioritātēm. Ja projektā netiek ņemts vērā VIENLĪDZĪGU IESPĒJU princips un netiek izvērtēta projekta ietekme uz to, var izrādīties, ka kādas sabiedrības grupas, piemēram, personas ar kustību traucējumiem, personas ar redzes vai dzirdes traucējumiem, vecāka gadagājuma cilvēki u.tml. nespēs gūt tādu pašu labumu no īstenotā projekta kā „vidējais” iedzīvotājs. Tāpēc projekta īstenošanai ir jāpierāda, ka:

- a) vai nu projekts ir, piemēram, izteikti tehniska rakstura un tāpēc atzīstams, ka tas tiešām neattiecas uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU horizontālās politikas mērķu īstenošanu,
- b) vai arī skaidri jāparāda, ka projekta īstenošana ir padomājais, sniedzot izvērtējumu, par VIENLĪDZĪGU IESPĒJU īstenošanu, ja iespējams, paredzot aktivitātes, kas to tieši vai netieši sekmē.

VIENLĪDZĪGU IESPĒJU ietekme jāvērtē individuāli, izvērtējot katras ES fondu finansētās aktivitātes saturu un ieviešanu.

7. KĀ PROJEKTĀ INTEGRĒT VIENLĪDZĪGU IESPĒJU PRINCIPU UN VEICINĀT HORIZONTĀLĀS POLITIKAS „VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS” MĒRĶU SASNIEGŠANU?

To iespējams izdarīt, atbildot uz vienu vai vairākiem tālāk minētajiem jautājumiem. Iegūtās atbildes Jums pateiks priekšā, kam būtu jāparādās projekta aktivitātēs un to aprakstā, lai projekta iesniegums tiktu atzinīgi novērtēts VIENLĪDZĪGU IESPĒJU kritērijā. Jautājumi var neaptvert visu iespējamo projektu loku, tomēr ļaus lielā mērā izprast attiecīgā projekta ietekmi uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU prioritāti.

- Vai projektā ir sniegts mērķa grupas sociālais portrets, t.sk. informācija dzimuma un vecuma griezumā?
- Vai projekta aktivitātes ir īpaši vērstas uz sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, piemēram, invalīdiem, gados vecākiem cilvēkiem (55 – 64 gadi), personām pēc bērna kopšanas atvaļinājuma u.tml., vai „neizdevīgiem darbiniekiem” (Eiropas Komisijas Regula (2001.gada 12.janvāris) (EK) 68/2001 un Nacionālais ziņojums par sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2006.- 2008.gadam).
- Vai projekta aktivitātes ir vērstas uz sieviešu un vīriešu VIENLĪDZĪGU IESPĒJU nodrošināšanu - apzinātas sieviešu un vīriešu atšķirīgās vajadzības, t.sk. saistībā ar personas vecumu, intereses – un noteiktas aktivitātes situācijas uzlabošanai?
- Vai vīriešu un sieviešu ieguvums projekta īstenošanas rezultātā būs līdzvērtīgs (izņemot gadījumus, kad pasākumi vērsti uz viena dzimuma situācijas uzlabošanu)?
- Ja sievietes vai vīrieši nav pietiekami pārstāvēti konkrētajā jomā, vai viņi tiks identificēti un iekļauti kā īpaša mērķa grupa projekta aktivitāšu īstenošanā?
- Vai tiks nodrošinātas vienādas piekļūšanas iespējas informācijai vai projekta aktivitāšu īstenošanas vietai dažādām sabiedrības grupām (piemēram, personām ar invaliditāti, gados vecākiem cilvēkiem (55-64 gadi), personām ar bērniem)?
- Vai projekta aktivitātes nodrošinās veco ļaužu līdzdalības iespējas darba tirgū palielināšanu?
- Vai projekta aktivitātes nodrošinās nodarbinātības formu pielāgošanu atbilstoši pirmspensijas un pensijas vecuma cilvēku spējām un vajadzībām (elastīgi darba laiki, formas u.c.)?
- Vai projekta aktivitātes nodrošinās apmācības (pārkvalificēšanās) iespējas atbilstoši mainīgajiem ekonomiskajiem, sociālajiem un demogrāfiskajiem procesiem?
- Vai budžetā ir paredzēti papildus izdevumi, piemēram, saistīti ar nokļūšanu līdz aktivitāšu vietai, ja kādai no projekta mērķa grupām nav pieejams transports?
- Vai projekta iesniedzējs, izstrādājot projekta iesniegumu, ir konsultējies ar organizācijām, kas darbojas dzimumu līdztiesības, personu ar invaliditāti un vecāku cilvēku tiesību aizsardzības jomās?
- Vai sievietes un vīrieši līdzvērtīgi piedalās projekta lēmumu pieņemšanā?
- Vai pārraudzības un izvērtēšanas stratēģija paredz abu dzimumu personu iesaistīšanos projekta aktivitātēs?
- Vai projektā ir paredzētas aktivitātes, kas uzlabos vides pieejamību invalīdiem (personām ar kustību, redzes, dzirdes traucējumiem)?

- Vai projektu aktivitāšu ietvaros izstrādātos plānošanas dokumentus, piemēram, pašvaldības attīstības plānu, ir plānots uzrakstīt vieglā, personām ar invaliditāti saprotamā veidā?
- Vai notiek sadarbība starp pašvaldību un pašvaldības teritorijā esošajām NVO, kas aizstāv sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu intereses?
- Vai tiek/tiks veikta kontrole par būvniecības standartu personām ar invaliditāti pielāgotas vides īstenošanu?
- Vai projekts parāda, kāda būs tā ietekme un kāpēc tas ir svarīgs VIENLĪDZĪGU IESPĒJU prioritātes īstenošanā?

☞ Ja projekts neveicina VIENLĪDZĪGU IESPĒJU principa iedzīvināšanu vai ir norādīts, ka tam ir neitrāla ietekme, atsevišķos gadījumos tas ir pietiekams iemesls projekta iesnieguma noraidīšanai vai lūgumam precizēt iesniegumu. Projekts var neattiekties uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU principa iedzīvināšanu, bet tad projekta iesniedzējam tas skaidri jānorāda un jāpamato projekta iesniegumā, t.i., jāparāda, ka veikts aktivitātes ietekmes uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU horizontālo politiku novērtējums.

☞ Pozitīva projekta ietekme uz VIENLĪDZĪGU IESPĒJU principa iedzīvināšanu var būt izšķiroša, lemjot par atbalsta piešķiršanu līdzvērtīgiem projektiem, īpaši, ierobežota finansējuma apstākļos.

9. KUR MEKLĒT VAIRĀK INFORMĀCIJAS PAR VIENLĪDZĪGU IESPĒJU HORIZONTĀLO POLITIKU?

Informāciju par vienlīdzīgām iespējām un specifiskām aktivitātēm infrastruktūras pieejamības uzlabošanai personām ar funkcionāliem traucējumiem un labās prakses piemēriem meklējiet Labklājības ministrijas mājas lapā:

<http://www.sf.lm.gov.lv> sadaļā „VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS”

<http://www.lm.gov.lv> sadaļā “SOCIĀLĀ IEKĻAUSĀNA”

<http://www.lm.gov.lv> sadaļā “DZIMUMU LĪDZTIESĪBA”

Sociālās iekļaušanas politikas departamenta
direktore

S.Baltiņa

I.Vilcāne 67021609
Inese.Vilcane@lm.gov.lv
3101, 08-I/1336
Vadlīnijas_vērtētājiem_24.01.2008.